

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра _____ соціології і публічного управління
(назва)

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасні соціологічні
теорії _____
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)

спеціальність _____ 054 Соціологія
(шифр і назва)

освітня програма _____ Соціологія управління
(назви освітніх програм спеціальностей)

вид дисципліни _____ професійна підготовка (обов'язкова)
(загальна підготовка (обов'язкова/вибіркова) / професійна підготовка (обов'язкова/вибіркова))

форма навчання _____ денна
(денна/заочна)

Харків – 2023 рік

Тема 1. Призначення, структура, схожість і різниця соціологічних теорій.

1. Поняття «парадигма». Мультипарадигмальність соціології: причини і наслідки.
 2. Поняття та призначення соціологічної теорії.
 3. Складові елементи теорій. Дедуктивні та індуктивні теорії в соціології.
 4. Фактори оновлення соціологічного знання.
- Соціологічна уява як елемент пізнання соціальної реальності.

Література: 1-5; 15; 20; 24

Тема 2. Зародження функціоналізму та його теоретичні передумови.

1. Постулат функціоналізму: його сутність та можливості для аналізу соціальних явищ?
2. Використання організмичних підходів для розвитку функціонального підходу до аналізу подій соціального буття.
3. Можливості використання організмичних поглядів О.Конта та Г.Спенсера для дослідження соціальних процесів.
4. Вплив ідей Е.Дюркгейма та В.Парето на сучасні погляди на функціоналізм як теоретичний підхід для вивчення суспільного життя..
5. Вплив антропологічних традицій закладених Б.Малиновським та А.Радкліффом-Брауном на розбудову функціоналістських теоретичних моделей у сучасній соціологічній науці

Література: 3-5; 12; 15

Тема 3. Структурний функціоналізм Толкотта Парсонса.

1. Стратегія побудови соціологічної теорії за Т.Парсонсом.
2. Основні структурні елементи соціальної дії.
3. Типові змінні соціальних дій за Т. Парсонсом.
4. Бачення Т. Парсонсом структури та змісту соціальної системи.
5. Система функціональних імперативів (функціональна схема A-G-I-L).
6. Механізми, що підтримують належний рівень інтеграції соціальної системи.
7. Трагування Т.Парсонсом суспільства як типу соціальної системи та зміни у ньому.

Література: 1; 3-5; 11; 12-16; 23

Тема 4. Функціональний структуралізм Р.Мертон

1. Роберт Мертон про теорії середнього рангу.
2. Внесок Р. Мертона у розробку методології функціонального аналізу.
3. Уточнення Р.Мертоном поняття "функція". Функції за Р.Мертоном: явні, латентні та дисфункції.
4. Процедурні правила функціонального аналізу.
5. Аномія за поглядами Р.Мертон.

Література: 1; 3-5; 11; 12; 14-16; 23

Тема 5. Конфлікт як предмет соціологічної теорії. Діалектична теорія конфлікту Ральфа Дарендорфа.

1. Загальна характеристика конфліктних теорій. Критичний і аналітичний напрямки теоретизування.

2. Відмінність конфліктних теорій від функціональних.

3. Теоретичні передумови розвитку конфліктних теорій. Вплив поглядів К. Маркса та Г. Зіммеля на розвиток сучасних теорій конфліктів.

3. Р. Дарендорф про соціальний порядок та імперативно координовані асоціації.

4. Джерела конфлікту та його наслідки. Діалектична модель конфлікту Р. Дарендорфа.

Література: 1; 3-5; 9; 11; 12; 15; 17; 18; 21; 23

Тема 6. Конфліктний функціоналізм Л. Козера

1. Сутність поглядів Л. Козера на конфлікти та загальні принципи аналізу соціальної системи.

2. Льюїс Козер про причини соціальних конфліктів та їх гостроту.

3. Функції конфліктів та чинники їх тривалості.

4. Реалістичні та нереалістичні конфлікти.

Література: 3; 5; 11; 15; 16; 21

Тема 7. Розвиток конфліктового напрямку у соціології ХХ-го століття.

1. Узагальнююча теорія конфлікту Кеннета Боулдинга. 2. Конфліктна теорія стратифікації Рендалла Коллінза. 3. Неомарксизм Франкфуртської школи як напрям кліворадикальної соціально-філософської думки (30-60 р.р. 20-го ст.).

3.1. Герберт Маркузе про “Одномірне суспільство та одномірну людину”.

3.2. Критика сучасного суспільства Макса Хоркхаймера та Теодора Адорно.

4. Франкфуртська школа у другій половині ХХ ст. Ю. Хабермас.

Література: 1; 3; 5; 7-8; 12; 15; 16

Тема 8. Символічний інтеракціонізм як напрям розвитку соціологічної науки (Дж. Мід, Ч. Кулі).

1. Символічний інтеракціонізм як соціологічна парадигма.

2. Основні теоретичні джерела символічного інтеракціонізму філософія прагматизму та психологічний біхевіоризм..

3. Внесок Джорджа Герберта Міда у створення теорії символічного інтеракціонізму.

3.1. Соціальна дія та її фази за Мідом.

3.2. Дж. Мід про структуру особистості.

3.3. “Самість” особистості та механізм її формування і розвитку.

4. Первинні групи (за Чарльзом Кулі) та їх вплив на процеси формування особистості людини.

5. Теорія “дзеркального Я”.

Література: 1; 3; 11; 15-17

Тема 9. Розвиток теорії символічного інтеракціонізму Г. Блумером.

1. Основні постулати символічного інтеракціонізму за Г. Блумером. Інтерпретації значень в процесі взаємодії
2. Г. Блумер о теорії та методології соціології.
3. Природа соціальної організації та особистості за Г. Блумером й методи їх дослідження.
4. Колективна поведінка та її аналіз на засадах символічного інтеракціонізму.

Література: 3; 4; 15

Тема 10. Теорія ролей Джекоба Морено та Ральфа Лінтона.

1. Створення теорії ролей Джекобом Морено і Ральфом Лінтоном.
2. Уявлення щодо соціальної організації та природи особистості в теорії ролей.
3. Аспекти соціальних ролей за Дж. Морено.
4. Морено про структуру особистості.
5. Ральф Лінтон про природу соціальної організації та статусні позиції особистості.
5. Класифікація соціальних ролей.

Література: 3; 15; 16

Тема 11. Драматургічний підхід аналізу соціальних взаємодій за Е. Гофманом.

1. Уява про соціальну взаємодію в межах драматургічного підходу Е. Гофмана.
2. «Управління враженнями», рольова дистанція та стигма як компоненти соціальної взаємодії.
3. Основні зони управління враженнями та їх характеристика.
4. Причини та методи «приховування» під час управління враженнями.

Аналіз фреймів Е. Гофманом (рамковий аналіз) та його призначення..

Література: 3; 15; 16

Тема 12. Інтелектуальні коріння теорії обміну.

1. Становлення теорій соціального обміну.
2. Економічний утилітаризм та теорія обміну.
3. Теорія обміну в антропології:
 - 3.1. Дж. Фрейзер і економічні мотиви обміну.
 - 3.2. Броніслав Маліновський та психологізм обміну.
 - 3.3. Марсель Мосс і структуралізм обміну.
 - 3.4. К. Леви-Строс про різницю між структурами соціального обміну.
4. Психологічний біхевіоризм Б. Скіннера. Принципи поведінки за Б. Скіннером.

Література: 3; 11; 15; 16

Тема 13. Дж. Хоманс: елементарна соціальна поведінка як обмін

1. Дж.Хоманс про обмін як мікросоціологічну засаду соціальної поведінки та взаємодії.
2. Хомансовська стратегія побудови соціологічної теорії.
3. Абстракції першого порядку та абстракції другого порядку.
4. Хоманс про закономірності виникнення неформальних груп.
5. Постулати теорії обміну Дж.Хоманса:
 - 5.1. постулат “успіху”.
 - 5.2. Постулат “стимулу”.
 - 5.3. Постулат “цінності”.
 - 5.4. Постулат “депривації-пересичення”.
 - 5.5. Постулат “агресії – схвалення”.
 - 5.6. Постулат “раціональності”.
6. Дж.Хоманс про обмін як передумову утворення соціальних структурзавдякипроцесу інституціалізаціїта соціальних змін.
7. Критика теорії обміну Дж.Хоманса.

Література: 1; 3; 11; 15; 16

Тема 14. Теорія інтеграційного обміну Пітера Блау.

1. П.Блау про соціальну взаємодію індивідів у групах та макроструктурах: спільне та відмінне.
2. Нормативно-цінносний механізм об'єднання людей у соціальних структурах.
3. Дифузний характер соціального обміну.
4. Основні принципи й відмінні риси соціального обміну.
5. Теореми влади по П.Блау.
6. Складні системи обміну та їх функціонування у суспільстві.

Література: 1; 3; 11; 15; 16

Тема 15. Розвиток теорії обміну в концепції раціонального вибору Джеймса Коулмена та теорії мереж в роботах Річарда Емерсона і Рональда Берта.

1. Основні риси теорії раціонального вибору.
2. Внесок Дж. Коулмена в розвиток теорії раціонального вибору.
3. РічардЕмерсоната мережева теорія соціального обміну. Структура межі обміну за Р. Емерсоном.
4. Принципи мережевої теорії Р.Берта.

Література: 3; 15; 16

Тема 16. Феноменологія Альфреда Шютца. Соціологія знання ПітераБергера і Томаса Лукмана. Етнометодологія Гарольда Гарфінкеля.

1. Феноменологічна парадигма А.Шютца: предмет и методи. «Концепція дому».
- 2.П.Бергер і Т.Лукман щодосоціальногоконструюванняреальності.
- 3.Етнометодологічна концепція Г. Гарфінкеля. Фонові очікування і "гарфінкелінг".

Література: 3; 5; 11; 12; 15; 16

Тема 17. Теорія структуризації Ентоні Гіденса. Структуралістський конструктивізм П.Бурдьє.

1. Сучасність у баченні Е.Гіденса та її характерні риси.
2. Сутність та зміст теорії структуризації Е.Гіденса.
3. Структуралістський конструктивізм П.Бурдьє та його концепція змісту соціальної практики.
4. Поняття габітусу, соціального капіталу та соціального поля за Пьером Бурдьє.

Література: 3; 12; 15; 16

Базова література

1	Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки / Пер.з.фр. Г.Філіпчука. – К.: Юніверс, 2004 – 688 с.
2	Гіденс Е. Соціологія. – К.: Основи, 1999. – 726 с.
3	Історіясоціології (у 2-х кн.): навчальнийпосібник/О. А. Рахманов, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Манелюк. – Київ: КНЕУ, 2017. – 279 с. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Department_of_Administration_and_Marketing_Personn/Rakhmanov_istor.pdf
4	Ritzer G. SociologicalTheory / GeorgRitzer // https://ccsuniversity.ac.in/bridge-library/pdf/Sociological_Theory%20Ritzer.pdf
5	Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології: посіб. – К.: Наук.думка, 1995. – 223 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Ruchka_Anatolii/Kurs_istorii_teoretychnoi_sotsiologii/
6	Соціологічна теорія: традиції та сучасність: курс лекцій/ За ред. Ручки А.О. – К.: Вища школа соціології при Інституті соціології НАНУ, 2007. – 364 с. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://i-soc.com.ua/assets/files/library/ruchka-kostenko.pdf

Допоміжна література

7	Бурлачук В. Інтелектуальніманівціфеноменологічноїсоціології / В. Бурлачук // Соціологія :теорія, методи, маркетинг. – 2008. – № 4. – С. 97 – 118.
8.	Габермас Ю. Філософський дискурс модерну./ К., 2001.
9	Габермас Ю. Структурніперетворення у сферівідкритості / Львів, 2000
10	Дарендорф Р. У пошуках нового устрою: лекції на тему політикисвободи у ХХІ ст. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянськаакадемія», 2006. – 109 с.
11	Жоль К.К. Соціологія: Навч. Посібник для студ. Вищ. Навч. Закладів. – К.: Либідь, 2005. – 440 с.
12	Історіясоціології (у 2-х кн.): навчальнийпосібник/О.А.Рахманов, С.С.Бульбенюк, Ю.М.Манелюк. – К.: КНЕУ, 2017. – 279 с. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Department_of_Administration_and_Marketing

	_Personn/Rakhmanov_istor.pdf
13	Култаєва М.Д., Навроцький О.І., Шеремет І.І. Європейська теоретична соціологія ХХ – ХХІ століття / Навчальний посібник / М.Д. Култаєва, О.І. Навроцький, І.І. Шеремет. – Харків : Карківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2013. – 372 с.
14	Кутуєв П.В. Дві версії соціології Т. Парсонса: Р. Мюнх і Дж. Александер // Філософ. і соціол. думка. – 1993. – №7-8; №9-10.
15	Кутуєв П.В. Класична соціологія та сучасна соціальна теорія // Філософ. і соціол. думка. – 1995. – №1/2. – С. 68-87
16	George Ritzer Sociological Theory. URL: https://www.academia.edu/32629353/Classical_modern_socio_theory_1_pdf?from=cover_page
17	Соціологія: Хрестоматія (відпершоджерел до сучасності). У 2-х томах. – Т.1. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf
18	Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1996. – 224 с.
19	Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навч. Посібник. – Вид. 2-ге. – К.: Атіка, 2007. – 480 с.
20	Соболевська М. Порядок дискурсу порядку: неофункціоналізм та постструктуралізм у сучасній соціологічній теорії / К.: Логос, 2014
21	Танчер В. Соціологічна наука: проблеми розвитку і дисциплінарного переформатування / В. Танчер // Український соціологічний журнал. – 2009. – №1-2. – С. 12-23.
22	Управління конфліктами: текст лекцій: навч. посібник / Г.В. Жаворонкова, О.М. Скібіцький, Т.В. Сівашенко, О.І. Туз. – К.: Кондор, 2011. – 171 с.
23	Хрестоматія з політології: навч. Посіб. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. Екон. Ун-т ім. В. Гетьмана»; упоряд.: В.Ф. Смоляннюк, Н.В. Чубур. – К.: КНЕУ, 2014. – 579 с.
24	Хуткий Д. Макросоціологічний підхід до виокремлення основних підсистем сучасної світової системи суспільств / Д. Хуткий, В. Мелько // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2008. – №3. – С. 42 – 54.
25	Modern Sociological Theory George Ritzer . URL: http://www.gbv.de/dms/ilmenau/toc/611497123.PDF
26	Classical and Contemporary Sociological Theory: Text and Readings Scott Appelrouth (PhD, New York University, 2000) Laura Desfor Edles (PhD, University of California, Los Angeles, SAGE Publications, 2020. — 920 p. URL: https://www.twirpx.com/file/3340301/

27	Jonathan H. Turner, Sociological Theory Today. URL: https://www.academia.edu/74729257/Sociological_Theory_Today?from=cover_page
28	Jonathan H. Turner, Theoretical Sociology: 1830 to the Present// URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=hFd2AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Turner.+J.+Structure+of+sociological+theory&ots=n4EmDe4_GG&sig=fyCvamMMsACW15uFLpDStPKuV58&redir_esc=y#v=onepage&q=Turner.%20J.%20Structure%20of%20sociological%20theory&f=false
29	Jonathan H. Turner, Theoretical Sociology A Concise Introduction to Twelve Sociological Theories URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://155.0.32.9:8080/jspui/bitstream/123456789/732/1/Theoretical%20Sociology_%20A%20Concise%20Introduction%20to%20Twelve%20Sociological%20Theories%20%28%20PDFDrive.com%20%29.pdf